Viszavárólag!

18.

50

EMLÉKLAP

a Bakony-Tamási Ág. Hitv. Ev. Egyházközség Életéből.

Az 1895. szeptember 9-én tartott

esperesi egyházlátogatás alkalmából

szerkesztette:

TATAY LAJOS
bakony-tamásii ev. lelkész.

PÁPA, 1896.
AZ EV. REF. FŐISK. BETÜIVEL NY. KIS TIVADAR.

EMLÉKLAP

a Bakony-Tamási Ág. Hitv. Ev. Egyházközség Életéből.

Az 1895. szeptember 9-én tartott

esperesi egyházlátogatás alkalmából

szerkesztette:

TATAY LAJOS
bakony-tamásii ev. lelkész.

PÁPA, 1896.
AZ EV. REF. FŐISK. BETÜIVEL NY. KIS TIVADAR.

A bakonytamási ág. hitv. ev. egyházközségnek szép ünnepe volt 1895. szeptember 9-én. Ekkor tartotta ugyanis Nagytiszt. Gyurátz Ferencz ur, a veszprémi ev. egyházmegye esperese gyülekezetünkben hivatalos látogatását.

A jelzett napon délután a templom körül sorakozva várta a hivek serege esperes urat, ki is három órakor Varsány felől Nagyságos Ihász Lajos egyházfelügyelő ur fogatán érkezett meg. A község előtt az iskolai növendékekkel Csányi Lajos tanitó fogadta, a lelkészlaknál pedig a presbyterium élén Tatay Lajos lelkész üdvözölte a kedves vendéget.

A presbyteriummal végzett értekezés után esperes ur az egyházfelügyelő és a lelkész ur kiséretében az ünnepi öltözetben megjelent hivek sorai között a templomba vonult, hol az isteni tisztelet „Isten felséges adománya“ szent ének zengésével vette kezdetét.

Az ennek végeztével ugyancsak a templomban tartott egyházi közgyülés lefolyása a következő jegyzőkönyvben olvasható.

Jegyzőkönyv

felvétetett a bakony-tamásii ág. hitv. evang. egyházközségnek 1895 évi szept. hó 9-én esperesi egyházlátogatás alkalmával Nagytiszteletü Gyurátz Ferencz esperes és Nagyságos Ihász Lajos egyh. községi felügyelő urak iker elnöklete alatt tartott közgyüléséből.

Mely alkalommal: buzgó ének, ima és ige olvasással megtartott istenitisztelet után, Nagytiszteletü Esperes ur a közgyülést egy a vallásosságra buzditó igen szép és hatásos beszéd kiséretében megnyitja.

1. Nagytiszteletü Esperes ur felszólitja az egyházközség lelkészét, a gyülekezet multjáról és jelenéről összeállitott jelentésének felolvasására.

Ezen felszólitás folytán helybeli lelkész ur olvasta fel terjedelmes és kimerítő jelentesét,

mely jelentés a közgyülés által elismeréssel elfogadtatván; a közgyülés tiszt. urnak köszönetet szavaz.

2. Elnöklő Nagytiszt. Esperes ur inditványozza, hogy a felolvasott jelentést, — gyülekezet vagyoni állását feltüntető leltárral együtt, — az egyházközség nyomassa ki és annak példanyait az egyházközség hivei között az általuk önként megajánlandó ár mellett ossza ki.

Nagytiszteletü Esperes urnak ezen inditványa egyhangulag elfogadtatván, elhatározza

a közgyülés: hogy az emlitett jelentést, 300 példányban kinyomatja.

Ennek kapcsán Nagyságos Ihász Lajos egyh. községi felügyelő ur felajánlja, hogy ő a 300 példányhoz saját költségén még 200 példányt nyomat, melyek felett ő szabadon kiván rendelkezni.

A közgyülés Nagys. Ihász Lajos felügyelő urnak ezen ajánlatáért jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz.

3. Nagytiszteletü Esperes ur hatásos beszédben ajánlja az egyházközségnek a nőegylet megalakitását, inditványozza egyuttal, hogy helybeli lelkész ur bizassék meg az ide vonatkozó intézkedések megtételével.

Ezen inditvány a közgyülés részéről lelkesen fogadtatván, a nőegylet megalakitása elhatároztatott, s az ide vonatkozó intézkedések megtételét lelkész ur készséggel magára vállalta.

4. Felszólitja Nt. Esperes ur az egyh. község gondnokát, hogy nyilatkozzék arra nézve: minő karban vannak az egyházközség épületei?

Az egyh. község gondnokának válasza szerint az egyházközség épületei mind jó karban vannak. Nt. Esperes ur a választ tudomásul veszi.

5. Ugyancsak Nt. Esperes ur inditványozza, — a mennyiben ez még nem volna, — az iskolában az osztálykönyv behozatalát.

A közgyülés ezen inditványra vonatkozólag utasitja a gondnokot az osztálykönyvnek beszerzésére.

6. Esperes felszólitja a helybeli lelkész urat, lelkészi-napló vezetésére:

mely felszólitásnak helybeli lelkész ur készséggel meg fog felelni.

7. Felszólitja mégis Nt. Esperes ur a közgyülést egy „Arany-könyv“ beszerzésére, melybe az egyházközség volt, jelenlegi és jövőbeni jóltevőinek névsora vezettessék be, azoknak adományaival együtt. — Ezen névsor az utókor hálájának kifejezéséül s egyszersmind a hivek buzditására a szószékről évenként egyszer felolvasandó. — Mégis nem akarja Nt. Esperes ur, hogy ezen „Arany-könyv“ beszerzésével a gyülekezet közpénztára terheltessék, a miért is bizva az egyh. községi hivek áldozatkészségébe, felszólitja a közgyülést: nem volna-e a tagok között olyan, ki az Arany-könyvet a saját költségén is beszerzendi?

Ezen „Arany-könyv“ beszerzésére Nagyságos Ihász Lajos felügyelő ur a közgyülés szine előtt azonnal önként ajánlkozott.

A közgyülés Nagyságos Felügyelő urnak ezen ajánlatát hálás köszönettel veszi s egyuttal elhatározza, hogy mint ezen Arany-könyv beszerzőjének neve, annak első lapján örökittessék meg.

8. Helybeli lelkész ur jelenti, hogy Nt. özv. Tatay Sámuelné által, uj orgona beszerzésére tett 100 frt alapitvány is, — miként a többi gyülekezeti tőkék,— az egyházközség hivei között van kiadva; minthogy ezen tőkének ilyetén gyümölcsöztetése mellett a kamatoknak a tőkéhezi csatolása majdnem lehetetlen, kéri az egyházközség közgyülésének ezen ügyben való czélszerübb intézkedését.

A közgyülés erre vonatkozólag elhatározza, hogy az emlitett alapitvány kamatai

a jövőben takarékpénztárilag külön kezelendők.

9. Felkéri Nt. Esperes ur helybeli lelkész urat, hogy jövőben az ismétlő iskolában a vallás oktatást ő végezze.

Esperes ur ezen felhivásának lelkész ur készséggel enged.

10. Végre miután Nagytiszteletü Esperes ur, lelkész urnak a hivek minél gyakrabbani látogatását, az egyházközség hiveinek pedig a házi áhitatosságot, a gyámintézet és árvaház pártfogását meleg szavakban ajánlotta, a közgyülést — Isten áldását kérve az egyházközségre — buzgó imával berekesztette.

Kelt m. f. Jegyezte: Csányi Lajos m. k. egyh. k. jegyző. Hitelesitették: Horváth Ádám m. k. gondnok; Tatay Lajos m. k. ev. lelkész.

A bakony-tamásii ág. hitv. egyházközség történetét s jelen viszonyait a következő lelkészi jelentés ismerteti.

I. Az egyházközség statisztikai állása.

1. A bakony-tamásii ág. hitv. evang. egyházközség a dunántuli kerületben, Veszprémmegye pápai járásában, a veszprémi egyházmegyében fekszik u. p. Pápa-Teszér.

2. Története: Ezen egyházközség eredetét hálátlan feledékenység homálya fedi; legalább birtokában nincs eredetére vonatkozó okirat. Az 1870-dik évben a lovász-patonai gyülekezet ládájában találtatott, egy az ezen mi egyházközségünkre vonatkozó s az 1721. évből keltezett vallomás latin másolata, melyszerint egyházközségünknek akkori lelkésze Bognár György, továbbá: Nyári András biró, Adorján István, Bors Mihály ifjabb, Bors István, Bors Ferencz és Bors Mihály öregebb, hit alatt a következőket vallották:

„A bakony-tamásii gyülekezet nem volt artikuláris gyülekezet. Földesurai Eszterházy Ferencz öregebb és János ifjabb. E gyülekezet temploma Szent István király által alapittatott; de 1711-ben az ág. hitv. követő hivek által elfoglaltatott, s elején a szűz Mária képe látható volt. — Ember emlékezet óta ág. hitv. evang. gyülekezet birta és a török uralom alatt is fennállott.“

Hasonlóképen régi fenállásáról tanuskodik néhai Pálfy Józsefnek az egyházkerület 1853-iki névtárához csatolt rövid története, a 9-ik lapon ezeket mondván: „A reformatió idejétől fogva, habár koronként csekély félbeszakitással is, folytatta vallásbeli gyakorlását.“

Szóbeli hagyományokból, egyházközségünk öregeinek őseiktől átvett elbeszélései után tudjuk, hogy hajdan a pápa-teszéri szomszéd községben is anyagyülekezetünk volt, az evang. templom azonban nem ott állott, hol a jelenlegi r. kath. templom áll; hanem 20—30 öllel előtte, felfelé. Figyelmes vizsgálat után, egy hajdan ott állott épületnek alapjai most is felfedezhetők. Mikor történt a teszéri evang. templom lerombolása és az ottani evang. hiveknek elüzése, az évet megnevezni nem tudták, csak családfájuk elszármaztatásából gyanitották, hogy a szóbeli hagyomány a 17-dik század első feléből való, mely időben a hitükhöz hű teszéri evangelikusok, odahagyni kénytelenitetvén ingó és ingatlan birtokukat tömegesen menekültek s nagyobb részt Bakony-Tamásiban települtek le.

Ha volt is itt hajdan a fentebb emlitett tanuvallomási okmány szerint Szent István által alapitott kath. templom, az alig ebben az irányban feküdt mint a mostani, t. i. keletről nyugottnak; hanem felalá. Ezt látszik igazolni azon körülmény, hogy az 1857-diki épités alkalmával, egy templomszerü fundamentumra akadtak, mely a mostani templom épületét a középnél valamivel hátráb keresztül szegi.

Eredetileg e templom nagyon kisszerü volt, mert ugy látszik, hogy az 1857-ben épült 2 öl széles tor-

nyat s a mostani templom belsejének világosságából még 4 lábot — melylyel meghosszabbittatott, — ide nem értve, csak fele hosszu volt mint jelenleg; mert a templom hátulsó részének falai vékonyabbak.

Legrégibb ereklyéje e szent helynek az ezüst gyóntató kehely, mely a reá kivágott évszám szerint 1715-ből való s igy épen 180 éves. Ki szerezte be, vagy ki ajándékozta, azt nem tudjuk.

A multba legmesszebb beható hiteles tudósitás a melyet birunk, a legrégibb anyakönyv czimlapján olvasható, a következő megjegyzésben: „Anticessores Mihaelis Tóth erant: k. d. m. Göndör sub belló Rákóczyáno, Jeremias Schwartzvalder, Georgius Bognár, Petrus Orbán.“ (Tóth Mihály elődei voltak: k. d. m. Göndör a Rákóczy-féle háboru alatt, Schwartzvalder Jeremiás, Bognár György, Orbán Péter.)

Hogy a későbbi üldöző kor terhes nyomásával sujtotta e gyülekezetet is, kitünik azon panaszos folyamodványokból, melyek mai napig kezeink között vannak, és az azokra hozott végzésekből. Igy 1752-ben midőn a helység gróf Eszterházy Ferencznek volt elzálogositva; minthogy annak urodalmaiban az evangelikusok keményen üldöztettek, folyamodtak a gyülekezet hivei örökös urokhoz, gróf Battyány Lajoshoz pártfogásért. Az 1766-dik évben Perliczy Jónás lelkész folyamodott gróf Battyány Tódorhoz a lelkészségbeni megerősitésért és pártfogásért. — Veszprém vármegye közgyülésének egy határozata az 1772-dik évből, megengedi a folyamodó tamásii evangelikusoknak, hogy imaházuk megromlott tetejét ujra fedhessék, ugyanazon formában, ugyanoly anyagból mint volt. — Egy 1773-beli végzés megengedi, hogy az uj

tető alatti falat, melyen semmi istenes kép nem látszott, — minthogy a rag alatt a szél télen a havat behordta, — kőműves által berakathatják és kimeszeltethetik. Ugyan ily végzés 1779-ből szabadságot ád, hogy a haranglábokat befedhetik s rosz gerendáit kijavithatják.

Ily körülmények között tartatott fenn e szent hajlék 1793-ig, a midőn, — csaknem egész helységgel együtt, — a pusztitó lángok martalékává lett; — de Isten segedelmével csakhamar ismét felépült és ismét 64 éven át volt szent hajléka Isten dicsőségének, Jézus evangeliumának és a hivek buzgóságának.

A fennt elősorolt 4 lelkész után a következő lelkészek hivataloskodtak e gyülekezetben: Tóth Mihály 1731—1763-ig, Petroczy András 1763—1765-ig, Németh Ádám 1765—1766-ig, Perliczy 1766—1785-ig, Druglányi 1781—1798-ig, Horváth Sámuel 1798—1809-ig, Szakonyi Mátyás 1809—1848-ig, Tatay Sámuel 1848—1893-ig. Igy a mennyire ember emlékezet a multba vissza hatol, az utóbbi volt e gyülekezet lelkészei között az apostoli számnak a betöltője: az az a 12-dik; ki is midőn látta azt, hogy templomunkat az idő vas foga annyira megrongálta, miszerint a belejárás már bátorságos nem volt, az 1856-iki aratási hálaadó isteni tisztelet alkalmával; anélkül, hogy szándékát valaki előre tudta volna; anélkül, hogy valaki templomépitésre gondolt volna; egy a templom épités szükséges voltát kifejtő hálaadó alkalmi beszédet tartott, mely azt eredményezte hogy a hivek buzgósága, azon a napon és a reá következett vasárnapon 2400 frtot irt alá az általa hordozott gyüjtőiven, templom épitési czélra. — A jó Isten pedig ugy

megáldotta, ezen az ő szent nevének dicsőségére szolgáló törekvést, hogy templomunk jelen alakjában; tehát a templom szélességében épitett toronynyal együtt 2 öl 4 lábbal meghosszabbitva, falai 1 öl és 4 lábbal megemelve; maga a templom pala-, torony pedig bádog tetőre véve, már a következő 1857-dik esztendőben elkészült és ünnepélyesen felszenteltetett.

A templomépités mind külső, mind belső tervrajzát az egyházközség lelkészétől fogadta el, kár azonban, hogy a toronytető nem felel meg e tervrajznak, mert bögyökének kisebbnek, sudarának pedig $1\frac{1}{2}$ öllel magasabbnak kellene lennie. — A hibát még akkor felismerték a gyülekezet tagjai, midőn a toronytetőt felállitották, le is szedették és követelték az eredeti tervrajzzal egyező megépitést. Javitás ugyan tétetett rajt; de az eredeti tervnek a fenntebb elé sorolt hiányok miatt még most sem felel meg. Megjegyzem még, hogy egyházközségünknek nevezett utolsó lelkésze, egyuttal az egyházmegyének is 25 éven át esperese volt, s hogy mint zsinati képviselő halt meg.

Az 1893-ik év óta alulirott vagyok e gyülekezet lelkésze, legkisebb az Urnak itt hivataloskodott szolgái között. Rövid itteni lelkészkedésem ideje alatt, több kisebb mérvü épület javitástól eltekintve, nevezetesebb javitás eszközöltetett ugyancsak a templomon az 1893-ik őszén. Templomunk tornyának tetejéről ugyanis egy erős vihar a régi gömböt és keresztet levetette. A midőn a régi gömb helyett ujat s a régi fakereszt helyett vaskeresztet alkalmaztunk, egyuttal kijavitottuk a torony tetőn a bádogot s azt vadgalamb szinre be is festettük. Ugyanekkor a templomot

kivül belül renováltuk s közadakozás utján ujra festettük. Feljegyzem itt, hogy ez alkalommal a régi gömbnek öblében, egy, az utókorhoz intézett emlékiratot találtunk, melyet a szószékről a hivek buzditására felolvastam, még egy példányban beirtam, hozzá rövid uj megjegyzést csatoltam s azután az uj gömb öblében helyeztem el.

A gyülekezet egész története tehát azt tükrözi vissza, hogy legnagyobb jóltevője volt minden időben saját hiveinek buzgósága, s azért volt felette Isten oltalma, segélye és áldása. De nagy jóltevője volt gróf Battyány Kázmér földes ur is, ki az 1846-di évben történt tagosztály alkalmával a lelkészi $^1/_2$ telek birtokhoz még egy $^1/_2$ telket, a tanitói $^1/_4$ telekhez ujabb $^1/_4$ telket ajándékozott, s ezen felül adott még faiskolának 4 hold földet.

3. *Polgári alakzata.* A politikai községnek, melyben az egyházközség létezik területe 3225 hold, melyből 992 hold urodalmi lévén, a birtokosok tulajdona a legelő illetékkel együtt tesz 2233 holdat. Az egyházközség népessége a legujabb népszámlálás adatai szerint: 765 lélek az anyában, 25 Pápa-Teszéren, 70 Giczen, 4 Szent-Iványon és 6 Szücsön; összesen: 860 lélek. Bakony-Tamásin az evangelikusok háromszor annyian vannak mint a katholikusok, kik, minthogy kevés köztük a birtokos, csak numerálnak, s azon idő óta szaporodtak el, mióta az urodalom a szent-mártoni főapátság birtokába jutott. — Községi közös jövedelmekben az egyházak nem részeltetnek. — A külömböző felekezetek hivei között a hangulat békés.

II. A gyülekezet vallásos egyházi viszonya.

1. *Általános evang. anya szent egyházunkra nézve.* Az egyh. község hiveinek azon szoros kapocsról, mely őket az egyetemes magyarhoni evangelmi anyaszentegyházhoz füzi; továbbá arról, hogy egyetemes egyházunknak szentesitett törvények által biztositott autonomiája van; mely szerint az egyház egészétől elszakadva semmi szin alatt, semmiféle világi hatalmassággal, oly alkudozásba vagy szerződésbe lépni, mely a lelkiismeret szabadságát s őseinktől öröklött önkormányzati jogunkat sértené, nem szabad; hanem a hit, vallás és lelkiismeret dolgában azon a fundamentomon kell megállni, mely vettetett a Jézus Krisztus áll: nemcsak fogalmuk; de szent meggyőződéssé vált tudatuk van. Tudják azt is, hogy törvényeket, melyek jogérvényességre számithatnak, egyedül a törvényesen egybegyült országos zsinatok alkothatnak; valamint azt is, hogy a Krisztusi hitelveket foganatositani és fejleszteni csak azoknak szabad érvényesen, a kik az egyháztól erre nézve megbizást nyertek.

2. *A magyarhoni négy egyházkerület egyetemes gyüléseire kerületi és egyházmegyei gyüléseinkre vonatkozólag* szintén tudják a tudnivalókat, tudják nevezetesen azt, hogy azok határozatainak és utasitásainak szorosan engedelmeskedni tartoznak.

III. A gyülekezet, mint önnálló evang. kerületi egyházközség.

1. *Terjedelme.* Második osztályu anyagyülekezet. Fiók gyülekezete: Pápa-Teszér, 4 kilométer távolság-

ban. Szórványok: Szent-Iván 6 k. m., Szücs 12 k. m., Gicz 3 k. m., Hathalom 2½ k. m., Páltelek 5 k. m., Romand 8 k. m., két Répás 7—8 k. m., Péterd 10 k. m., Gerencsér 2 k. m.

2. *Háztartása.* Az egyházközség presbyteriuma, főleg pedig közgyülése által kormányoztatik, mely közgyülések közönségesen a d. e. órákban a templomban, vagy az iskolában tartatnak, évenként annyiszor a hányszor a szükség kivánja. Felügyelő: Ns. Ihász Lajos nagy birtokos ur Hathalmon. Gondnok: Horváth Ádám. Előljáró van 12.

3. *Lelkészsége.* Lelkésze Tatay Lajos, született 1866. aug. 27-én helyben. Atyja Tatay Sámuel lelkész, anyja Tatay Róza. Elemi neveltetését részben itt, részben a kis kamondi ág. ev. elemi iskolában nyerte. A négy algymnasiumi osztályt Győrben, a négy főgymnasiumi osztályt pedig Sopronban végezte. Ugyan ezen utóbbi helyen végzett 3 évi theologiai tanfolyamot is, a honnét az utolsó 4 dik évi tanfolyam hallgatása végett a németországi „Halle-Wittenbergi Egyetem"-re ment. A lelkészi vizsgát Sopronban az 1891-dik őszén letevén, ott ezen év október havának 6-án Főtisztelendő és Méltóságos Karsay Sándor püspök ur által a papi hivatalra felavattatott. — Mint segéd-lelkész szülőföldén édes atyja oldalán nyert alkalmazást, kinek az 1893-dik év február havában történt halála után az egyházközség által egyhangulag rendes lelkésszé választatott. Segédje nincs. Fizetését az egyházközségtől rendesen megkapja.

4. *A gyülekezet vallásos élete.* A hivek a bibliával és az uj testamentommal kellőkép el vannak látva. Ünnepekül a rendes vasárnapokon kivül: Karácsony,

Újév első napja, Vizkereszt, Nagy-Péntek, Áldozó-Csütörtök és Pünkösd tartatnak meg. István király napja nem ünnepeltetik, a reformatió ünnepe pedig okt. 31-hez legközelebb eső vasárnapon tartatik meg. Az isteni tiszteletek mind nyilvánosak és nappal tartatnak, kivévén az ó év estéjén tartani szokott berekesztő hálaadó isteni tiszteletet. A katholikus ünnepek figyelembe nem vétetnek. Szentirás magyarázatok a reggeli isteni tiszteletek alkalmával tartatnak: az adventi és bőjti időszakon át, kivévén hétfőt és szombatot. Vasárnap d. u. epistolai magyarázatok tartatnak a szentháromsági vasárnapokon át, kivévén a legnagyobb aratási időre eső néhány vasárnapot. Kathekizatio tartatik Vizkereszttől-Husvétig.

Az Urvacsora a három sátoros ünnep mindkét napján, továbbá: Advent első vasárnapján, Nagy-Pénteken és aratás után a hálaadó prédikátio alkalmával szolgáltatik ki, mely alkalmakkor a hivek egyké kivétellel buzgón és tömegesen jelennek meg az Ur asztalánál. — A betegeknek a háznál való gyóntatása szokásban van, de csak nappal követeltetik és teljesitetik.

A kereszteléseknél rendszerint a keresztanyák jelennek meg, kivételes esetekben a keresztatyák is. A háználi kereszteléseket szükség esetén a bába végzi. Költséges és lármás pasziták nem divatoznak. Az anyák a felgyógyulás után rendesen a reggeli könyörgések alkalmával kijönnek az egyházhoz és ünnepélyesen bocsátatnak ki.

A konfirmátiói növendékek oktatása a bőjti időszak alatt az iskolában teljesittetik naponként 11 órától 12-ig, kivévén szombatot. — A konfirmátiói

oktatásra bejárnak a gyermekek 10 éves koruktól kezdve; de csak azok konfirmáltatnak, kik ugyan azon év január 1-sőre tizenkettedik életévüket már betöltötték. Kézikönyv: a soproni lelkészi kar által kiadott „Konfirmátiói tankönyv."

A házasság, a háromszori hirdetés törvény szerint történik, s összeköttetéskor a jegyesek megeskedtetnek, mindenkor a délelőtti órákban. Vegyes házasoknál a törvényszerü eljárás eddig megtartatott. Nyilvánosan viszálykodó házaspár jelenleg nincs az egyházközségben. Törvényes elvállás nélkül felbomlott házasság, melyeknél a felek részint különválva magányosan, részint másokkal összeállva élnek: van öt.

A temetéseknél, hacsak a test oszlásnak indulása sürgősséget nem követel, vagy járványos betegség nem uralkodik, a 48 óra rendesen kiváratik.

Halotti predikátiók csak ritka esetben kivántatnak; halotti bucsuztatások, költséges és lármás török már nincsenek szokásban.

5. *Anyakönyvek.* A gyülekezetnek négy anyakönyve van, az utolsó két kötetes. Az első 1731-ben keletkezett s szakadatlanul van folytatva a jelen időkig. A lelkészlaknál, a lelkész felügyelete alatt állanak. Az anyakönyveknek másodpéldányai rendesen beszolgáltatnak a megyei levéltár részére; de téritvény róluk nem adatik. A legutóbb lefolyt évben született 34 kisded, és pedig: 20 fi, 14 leány; ezek közül keresztelетlenül halt meg egy, halva született kettő. Az utóbbi tiz év alatt született 483 kisded; meghalt 313 lélek s igy szaporodott a gyülekezet 170 egyénnel. Szerencsétlenül halt el az utóbbi 10 évben 5 egyén, közülük három Amerikában, erőszakos halállal mult

ki három, öngyilkos lett három egyén. Törvénytelen szülött az utóbbi 10 év alatt csak három volt, mind a három az évtized első felére esik. Konfirmáltatott az utolsó 10 év alatt 179 gyermek: 89 fi, és 90 leány. Hozzánk tért egy, tőlünk áttért egy egyén.

6. *A templom.* Története fenntebb már adatott. Felszenteltetett 1857-ben decz. 6-án, néhai Szedenics György esperes ur által, kit a kormány által kinevezett superintendens helyettes Wolmuth Lipót bizott meg a felszentelés teljesitésével. A felszentelésnek emléknapja advent 2-dik vasárnapján évenként megtartatik. A templom jó karban van, de alig használható már a külömben 8 változatu régi orgona. Harang van a toronyban három, az első 365 fontos, a második 200 fontos, a kisebbik 50 fontos.

7. *Leltár a templom ékszerei és diszitményeiről.* Van egy oltár és szószék, előtte 9 láb magas oltárkép, mely 1857-ben készült; hat gyertyatartó az oltáron, négy czinből, kettő fából, mind a hat aranyozott; egy kis feszület az oltáron; két elavult selyem, két gyolcs oltárteritő; egy himzett oltárteritő; egy fekete bársony oltár- és keresztkötakaró Nagy-Péntekre; egy fekete szőr oltárteritő a bőjti időszakra; fekete fátyol az oltár oszlopaira és az oltáron levő kis feszületre, szintén a bőjti időszakra; továbbá egy uj, a mult évben közadakozás utján szerzett, himzett fehér atlasz oltár-, szószék- és szentedénytakaró. Van még három más szentedénytakaró, ezek közül kettő selyem, egy fekete bársony. Csillár van kettő; egyik az oltár előtt függ, ez 12, s közadakozás utján szereztetett 1864-ben; a másik 8 karu, ezt tekintetes Ihász Imre volt felügyelő ur ajándékozta a templomszentelés alkal-

mával. Van 6 függő lámpa, melyek 1870-ben közadakozás utján szereztettek s ó év estéjén gyujtatnak meg, Van egy ezüst gyóntató-kehely, mely a reá vágott évszám szerint 1715-ből való; van egy czinkanna gyónó bornak; egy ostyatartó bádogból és egy az ostya osztásra használandó réz tányér. Betegek gyóntatására külön van gyóntató eszköz, mely áll: egy réz, de belől aranyozott kis kehelyből, egy kis réztányérból és bádog ostya tartóból. Szájtörlő kendő van három, kettő selyem, templomi használatra, egy pedig piros szőr szövet, betegek gyóntatásához. A márvány keresztelőkövet Németh János — akkor elöljáró, — készittette és ajándékozta 1846-ban; van hozzá egy czintál és egy chinai ezüst keresztelőkanna, ez utóbbit Parré Zsuzsánna egyházközségünknek Amerikában tartózkodó hajadon nő tagja ajándékozta ez év elején.

8. *Iskola.* Csak egy elemi iskola van az anyában, bár égető szükség kérdéseként áll előttünk a második tanterem felállitásának és a másod tanitói állás rendezésének ügye; mert a mig egyrészt, egymás után vesszük a tanfelügyelőség és az egyházmegye részéről az ide vonatkozó sürgető utasitásokat; addig másrészt unszolásnak erejével köteleznek bennünket ezen ügy rendezésére azok a számok, a melyekkel tankötelesseink megfigyelése közben találkozunk. A mult 1894—95-iki tanévben volt elemi iskolánk hat osztályában összesen 125 tanuló, még pedig 67 fi és 58 leány. Ismétlő iskolaköteles volt 44 és pedig: 24 fi és 20 leány. Főösszeg 166. A mindennapi iskolába az öt téli hónapon át szorgalmasan feljárt a gyermekek nagyobb része; de a kötelezett 8 havi időszak alatt

több mint 5000 félnapi mulasztás történt. A község elöljársága a gyermekeiket fel nem küldő szülők büntető fenyitésébe nem folyt be. Az iskolaszék tagjai az egyházközség elöljárói. Az iskola terem eltekintve attól, hogy aránylag kicsiny, egészségi és paedagogiai szempontból megfelel a kivánalomnak, egyetlen hibájául az ezelőtt négy évvel itt járt tanfelügyelő részéről, az hozatott fel, hogy a gyermekek a világitást elölről és jobbkézfelől kapják; holott hátulról és balkézfelől kellene kapniok. Tanszerekkel meglehetősen felvan szerelve, noha e téren még mutatkozik pótolni való.

9. *Iskola tanitó.* Egy van az anyában: Csányi Lajos.

Csányi Lajos született 1835-ben jun. 28-án Velegen, Fehérmegyében. Atyja Csányi Mátyás tanitó, anyja Szalay Zsófia. Szülőföldét már 2 éves korában elhagyta, mert édes atyja Bakony-Tamásiba hivattatott meg tanitónak, s vele ő is ide került. Elemi oktatását tehát már ezen mi egyházközségünk iskolájában, édes atyjától nyerte. Tanulmányai folytatása végett atyja a győri algymnasiumba adta, a hol azonban csak az első, vagyis a donatus osztályt végezhette, mert a következő évben kitört a szabadságharcz, s az iskolákat bezárták. Az 1849-ik évben a pápai ref. collegiumba ment, majd utóbb a soproni evang. lyceumba, hol a rethorikát és poezist elvégezvén, 1853-ban egy paedagogiai bizonyitványnyal beledi segédtanitóvá lett. A következő évben ugyan ily minőségben édes atyja vette őt maga mellé, a honnét egy iskolai év multán, ismét segédi minőségben Vár-Palotára ment, Kelemen Sándor akkor már igen

61
4.3
17

elaggott tanitó mellé, kinek csakhamar bekövetkezett halála után, mint helyettesitt $^3/_4$ évig működött. Innét rendes tanitónak hivattatott meg Dabronyba, hol az 1856-ik év adventjén, — az akkor Sopronban székelt cs. kir. helytartótanács engedelmével, — állását el is foglalta; de már az 1858-ik év tavaszán innét, ugyan ily minőségben Homok-Bödögére költözött, a hol 8 évet töltött. Az 1866-ik év őszén a kis-baboti és bodonhelyi egyesült evang. egyházközség választotta meg tanitónak, itt azután egyuttal községi jegyzővé is választatott. Az 1877-ik év szeptember havában édes atyja, agg korára való tekintettel hivataláról feltétlenül lemondott. Lemondását az egyházközség elfogadta, s utódjául fennt nevezett fiát egyakarattal megválasztotta. Ő az állást, már szüleire való tekintettel is elfogadta, s azóta itt munkálkodik az Urnak közöttünk levő veteményes kertjében, hordozván a reá eső nagy terhet 60 életéve daczára is ifjui erővel. Isten éltesse!

A tanitó évi fizetését az egyházközségtől rendesen megkapja, eltekintvén a tankötelesek után járó tandijtól, mely csekélység, nem csak igen rendetlenül fizettetett; de nem is folyt be tisztára.

Énekvezető és orgonista a tanitó. Az éneklés meglehetősen szabatos. Vallástanitó az iskolában a tanitó. Évenkénti vizsgák tartatnak a gyülekezet szine előtt a templomban. A folyó évben az iskola vizsgálók jelenlétében tartatott meg, ez azonban többé nem fog megtörténni.

10. *Levéltár* nincs; hanem a gyülekezet történetére vonatkozó csekély számu okmányok és egyébb fontos iratok a templomban az elzárt szószék alatt őriz-

tetnek, a lelkész felügyelete s a gondnok lezárása mellett: egy tölgyfa szekrényben, melyben az oltári ruhák is tartatnak; de a féltősebb iratok számára egy külön, zárt osztály is létezik benne. Ezen szekrényt Deli János maig is gyülekezeti elöljáró készittette és ajándékozta. Van ott a gyülekezetnek még egy más régebbi ládája is. Ugyan ott áll ezen kivül egy régi, meglehetős nagy fenyődeszkaláda, melyben még néhai Szodenics György esperessége idejéből hátra maradt hivatalos levelek vannak, melyek az egyházmegyei levéltárba nem tudjuk mi okból, be nem szállittattak. Ezen iratok nagy részét azonban már megőrlötték a templom egerei.

11. *Könyvtár* nincs; noha az olvasásra való hajlandóság a hivek között többekben meg volna. Boldogult elődöm két izben is tett kisérletet könyvtár alapitásra; de sikertelenül.

12. *Egyházi szolgálat.* Felügyelő: Nagyságos Ihász Lajos hathalmi nagybirtokos. Gondnok: Horváth Ádám. Ügynök nincs. Számvevő: a lelkész. Jegyző: a tanitó. Magtár gondnok: Deli János, ellenőr: Gabnai József. Egyházfi: Erdélyi Gábor, ugyan ő a harangozó is. Orgonaszij huzóról nincs gondoskodva. Az egyházi tisztségek mind tiszteletbeliek, csak az egyházfi kap fizetést.

13. *Az egyház község gazdálkodása.* Midőn az egyházközség kebelében fennálló adózás kulcsát bemutatom, előbb általánosságban megjegyzem, hogy az adózás: birtok, pár, gyónó lélek és lélekzsám után történik és pedig a következő arányban: Zsellérpár, kinek háza nincs fizet $^1/_4$ p. m. rozsot, zsellérpár kinek háza is van fizet $^1/_2$ p. m. rozsot. Özvegyek a

reájuk eső mennyiségnek felét. Gazdák fizetnek: minden pár után $^1/_2$ p. m. gabnát, és pedig felerészben rozsot, felerészben buzát. Özvegyek e mennyiségnek felét. Ezen felül fizetnek a gazdák: minden negyed telek földbirtok után $^1/_2$ p. m. gabnát, és pedig felerészben buzát, felerészben rozsot.

A pénzbeli adózás a következő: minden gyónó személy lélek és fapénz fejében fizet 50 krt; továbbá minden lélek fizet a soproni főiskolára 5 krt.

Bérbe adott evang. birtokok az egyházi terhek alól nem vetetnek ki, ha tehát a bérbe adó, ezen terhekre nézve a bérbeadáskor nem szerződött, maga tartozik a terheket viselni. Vidéki birtokosok a birtokaik után a fenntebbi adókulcs után reájuk eső összegnek felét tartoznak viselni.

A pápa-teszéri fiók-egyházközség tagjai fizetnek minden lélek után 5 krt; továbbá fizet minden családfőt $^1/_2$ p. m. rozsot, ez utóbbit azomban nem az anya-egyházközségnek, hanem $^2/_3$ részben a lelkésznek, $^1/_3$ részben pedig az iskola tanitónak.

A többi szórványokban levő egyháztagok, nem fizetnek az egyház pénztárába semmit, — többnyire cselédek, — de a stólát a lelkésznek és tanitónak duplán fizetik.

Ezen kivetési kulcs érvényesitése nélkül fizet Nagys. Ihász Lajos hathalmi nagybirtokos ur, egyházközségünk felügyelője önkéntesen évenként 50 frtot; továbbá Tekintetes Mihályi Sándor nagy-démi nagybirtokos ur 5 frtot. Ezen utóbbi összeget az egyházközség elöljársága nagyon is csekélynek találja, a miért is a jövőre nézve kivánja Tekintetes Mihályi Sándor urnak a zsinati törvények alapján leendő

megadóztatását. Tekintetes Mihályi Sándor ur ugyanis egyházterületére eső birtokai után 276 frt 89 kr egyenes állami adót fizet.

14. *Egyházközségünknek a mult 1894-ik évben következő bevételei és kiadásai voltak.*

Bevétel:

1.	mult évi pénztármaradvány	141 frt 65 kr.
2.	Lélek és fapénz czimén befolyt	221 „ 20 „
3.	Soproni iskolai kivetésből befolyt	34 „ 40 „
4.	Föld haszonbée	80 „ 90 „
5.	A fennmaradt sorgabona eladásából	87 „ 71 „
6.	Sorgabona pénzül fizettetett	28 „ 80 „
7.	Tőke visszafizetés és kamatok czimén	260 „ 81 „
8.	Egész évi perselypénz	25 „ 72 „
9.	Ihász Lajos felügyelő ur évi járuléka	50 „ — „
10.	Mihályi Sándor ur „ „	5 „ — „
11.	Lelkész a helyette megfizetett adó fejében	56 „ 59 „
12.	A temetőben kivágott fák árából	25 „ 45 „
13.	Eladott esőlék tájért	13 „ 25 „
14.	A gyülekezet magtárgondnoka átadott	1 „ 50 „
15.	A pápa-teszéri gondnok átadott	5 „ — „
	Összeg:	1037 frt 98 kr.

Kiadás:

1.	Tőkésittetett	100 frt — kr.
2.	Lelkész évi járandósága	42 „ — „
3.	Tanitó „ „	15 „ — „
4.	Egyházfi évi járandósága	6 „ 80 „
5.	Állami-, megyei- és utadó czimén kifizettetett	224 „ 68 „

6.	Tüzkár-biztositás	12 frt 90 kr.
7.	Tanitói nyugdij-alapra	12 „ 90 „
8.	Kerületi és egyházmegyei pénztárba	72 „ 97 „
9.	Fáért kifizettetett	115 „ 20 „
10.	Gyámoldai illeték	8 „ 78 „
11.	Gyámintézetre és Gusztáv Adolf egyletre	5 „ 35 „
12.	Lelkésznek a veszprémi eh. megyei gyülésre	12 „ — „
13.	Suplicansoknak	1 „ 50 „
14.	Németh János alapitvány kamataiból az egyh. szolgáknak	3 „ — „
15.	Épületek tatarozására és fenntartására	75 „ 12 „
16.	Egész évi gyónó bor	9 „ 23 „
17.	Iskola vizsgálati költség	3 „ 80 „
18.	Fuvar- és napidijak	13 „ 80 „
19.	Egyebekre	7 „ 50 „
	Összeg:	742 frt 53 kr.

Mérleg.

Összes bevétel:	1037 frt 98 kr.
Összes kiadás:	742 „ 53 „
Pénztár maradvány:	295 frt 45 kr.

15. *Vagyoni leltár.*

1. Ingatlanokban.

a) Épületek:

		Terület:	Érték:
1.	Templom	59 □öl	12000 frt.
2.	Lelkészlak s mellék épülete	368 „	3000 „
3.	Iskola és tanitólak	363 „	3000 „
	Összeg:	790 □öl	18000 frt.

b) Szántóföldekben

	Terület:		Érték:
1. Gyülekezet használatában:			
α) Szántóföld	4 kath. hold	208 □öl	500 frt.
β) Temetők	2 „ „	136 „	— „
2. Lelkész használatában:			
α) Szántóföld	38 „ „	1262 „	
β) Rét	2 „ „	1476 „	10000 „
γ) Kert	— „ „	218 „	
3. Tanitó használatában:			
α) Szántóföld	16 „ „	397 „	
β) Rét	5 „ „	68 „	5000 „
γ) Kert	— „ „	201 „	
Összeg:	69 kath. hold	760 □öl	15500 frt.

2. Ingóságokban.

a) Betáblázott kötvényekben: az Ihász Imre-féle alapitvány, kamatai a lelkészé	1000 frt — kr.
b) Jótállásos kötvényekben	1217 „ 63 „
c) Készletben	295 „ 45 „
Összeg:	2513 frt 08 kr.

3. A magtárban.

a) Őszi gabonában	6322½ klg. à 5 frt	= 316 frt 12 kr.
b) Tavaszi „	3085½ „ „	= 169 „ 69 „
Összeg:	9408 klg. à 5 frt	= 485 frt 81 kr.

16. *Számtartás.* Számvevő és ellenőr az egyházközség közgyülése; melynek az iskola teremben nyilvánosan ád számot a gondnok évenként Vizkereszt tájban. Számadását a lelkész állitja össze s a presbyteri gyülés meg a közgyülést megelőzőleg átvizsgálja. Az egyházközség készpénze, — ha van, — felelősség terhe mellett a gondnoknál van.

17. *Tüzkárbiztositás.* Az anyaegyház összes épületei biztositva vannak a kerületi tömeges biztositáshoz csatlakozottan. A fiók-egyháznak is van egy harangjábja és egy 125 fontos harangja, ez is biztositva van.

18. *Jótékony intézetei* az egyházközségnek nincsenek.

19. *Hagyományok és alapitványok.* Alapitványok a következők vannak: „Németh Jánosnak a templomra áldozott alapitványa“ 200 frt o. é., mely 1867. decz. 24-én tétetett, ugy, hogy kamatai a tőkéhez csatolandók, mig a tőke 300 frtra emelkedik s azután az egyházközség kamataiból 15 frtot évenként templom tatarozásra fordithat; 2 frt a lelkész, 1 frt pedig az iskola tanitó fizetésének emelésére forditandó.

Ezen alapitvány emeléséhez járult Vági Márton az 1869. évben 10 frttal, ugyanő 1894-ben végrendeletileg hagyományozott 20 frtot, mely összegből 10 frt örökösei által készpénzben kifizettetett; 10 frt pedig az egyik örökösnél adóslevélen kamatozik.

Végül az 1893-ik év deczember havának végén Nagytiszt. özvegy Tatay Sámuelné tett férje emlékére 100 frt alapitványt, — orgona alapra, — ennek kamatai a tőkéhez csatolandók mindaddig, mig az egyházközségnek egy uj orgona beszerzéséhez elég ereje lesz.

Az egyházközség tőkepénzei a hivek között vannak kiadva jótállásos adóslevelekre. Az egyes alapitványok nincsenek külön kezelve, mert ez a tőkepénzek ilyetén gyümölcsöztetése mellett nem is lehetséges; de mégis eléggé biztositva vannak, mert az egyházközségnek a folyó év elején 1217 frt 63 kr tőkepénze volt. Mégis kivánatos volna legalább az utolján emlitett 100 frt alapitványt takarékpénztárilag kezelni, mert a kamatoknak a tőkéhez való csatolása a mostani kezelés mellett lehetetlen.

Van ezenfelül az egyházközségnek még egy 1000 frtos alapitványa, melyet néhai Tekintetes Ihász Imre egykori gyülekezeti felügyelő tett 1885-ben, melynek kamatai a lelkész fizetésének gyarapitására fordittandók. Ezen tőke betáblázott kötvényen gyümölcsözik egyházközségünk egyik tagjánál, minthogy azomban az egyházközség ezen tőkének kezelését el nem vállalta, a kötvény 1893 óta az egyházmegye gyámoldai pénztárnokánál van letéve.

20. *Sirkert.* Az egyházközségnek két sirkertje van. A felső régi, az alsót tagosztálykor hasitotta ki az akkori urodalom. A két temető között van a róm. kath. temető. Jelenleg a felső temetőbe temetkezünk. A két sirkert árokkal van bekeritve és akáczfával beültetve. Családi külön sirbolt nincs benne. A sirgödrök két sorban ásatnak, külön az éltesebb és külön a gyermek halottak számára. Külön sirásó nincs, a felek maguk ásatják a sirgödröt elegendő távolságban, mélységben és hosszuságban. Ha árkai megromlanak a gondnok javitatja ki közmunka utján. A temetőbeni fü a lelkész, az abban levő akáczfák az egyházközség használatában vannak.

Mielőtt most már jelentésemet bezárnám, egyházközségünk történetére vonatkozólag még a következő adatokat tartom feljegyzendőknek:

A már fennt emlitett 1793-iki nagy tüzvész óta, egyházközségünket még két izben érte nagy veszedelem, 1-ször 1871. szept. 8-án a midőn leégett az iskola, a lelkészlak, a tanitólak és ezeknek összes mellék épületeik. Az egyházközség ekkor a nagy szeretet adományban részesült és az egyházmegyében gyüjtést rendezett. A következő 1872-ik évben az egyházközség összes épületeit ujra felépitette, cserép alá vetetvén az iskolát és a lelkészlakot. 1882-ben márcz. 11-én ismét leégett a tanitólak összes melléképületeivel együtt; a midőn azután a tanitólakás is cseréptetőre épittetett. Ezen tüz esetek alkalmával nagy jóltevői voltak az egyházközségnek Tekintetes Ihász Imre és Ihász János urak is, kik különösen az épitkezéshez szükséges anyagot ajándékoztak.

Általában mégis egyházközségünk egész története azt bizonyitja, hogy hajójának kitartó legénysége, Isten segedelmén kivül, főkép önerejére támaszkodva küzdött az ellenséges habokkal. Önerejére és Isten segedelmére lesz utalva a jövőben is; de azért:

„Lengj csak bátran kis hajócska,
Bár épitményed ócska
S árboczod roncsolt leend;
Vész s vihar nem temetnek el, —
Az Ur hatalmas kezekkel
Téged révpartra teend!“ (Szedenics.)

Igy folyt le egyházközségünknek ezen lélekemelő és örökre feledhetetlen kedves ünnepe. Felhangzott ujra a hivek seregének ajkáról a buzgó hála zsolozsma, majd feltárultak az Ur szent hajlékának ka-

pui, s távozának a hivek, magukkal vivén édes emlékét egy lélekemelő ünnepnek és áldását az egyházmegye szeretett főpásztorának. Vajha foganatos lenne ez áldás egyházközségünkön és ennek hivein; vajha e kis füzet is, — melynek sorai szintén e szép nap emlékének vannak szentelve, — szolgálna arra, hogy kik ezt olvassák: dicső apák példaadásán tanulnának lelkesülni az egyházért, s az evangelmi szent szabadságért! Óh igy czélját érné e kis füzet is, mely végső tanuságként csak ezt az evangelmi igazságot akarja hitdetni: „Keressétek először Isten országát és annak igazságát, a többiek megadatnak tinéktek "*)

Tatay Lajos.

*) Maté 6, 33.